

Eiropas Drošības un sadarbības organizācija

Publicēts: 01.04.2021.

Latvija iestājās Eiropas Drošības un sadarbības organizācijā (EDSO) 1991. gada 10. septembrī. Dalība EDSO nodrošina Latvijai iespēju aizstāvēt nacionālās intereses, piedaloties organizācijas politisko un politiski-militāro lēmumu pieņemšanas procesā, kā arī nostiprina Latvijas lomu starptautiskajā apritē.

Deviņdesmito gadu pirmajā pusē pēc Latvijas lūguma EDSO iesaistījās līguma par Krievijas armijas izvešanu īstenošanā un Skrudas radiolokācijas stacijas slēgšanā un likvidēšanā. EDSO turpina uzraudzīt līguma izpildi par Krievijas militāro pensionāru sociālo aizsardzību Latvijā. 1993. gada beigās tika izveidota EDSO misija Latvijā. Misijas mandātā tika noteikts, ka tai jāpievēršas pilsonības un ar to saistītiem jautājumiem. Kopš 1993. gada notika regulāras EDSO augstā komisāra nacionālo minoritāšu jautājumos un ekspertu vizītes Latvijā, kā arī regulāra sarakste ar Latvijas amatpersonām par mandātā iekļauto jautājumu izpildi. Latvija ir ievērojusi praktiski visas EDSO rekomendācijas pilsonības un valodas jautājumos, tādēļ EDSO Pastāvīgajā padomē tika pieņemts lēmums slēgt misiju ar 2001. gada 31. decembri.

Organizācijas pirmsākumi saistāmi ar 1975. gada Helsinku paktu, kad Aukstā kara apstākļos Eiropas drošības un sadarbības apspriede (EDSA) veidojās kā sarunu mehānisms starp ASV vadītajām rietumvalstīm un PSRS bloku. Deviņdesmito gadu sākumā apspriede izveidoja savas pastāvīgas institūcijas un kļuva par organizāciju - EDSO. Tās mītne atrodas Vīnē (Austrija), kur darbojas arī Latvijas pastāvīgā pārstāvniecība pie EDSO.

EDSO ir 57 valstu organizācija, kuras mērķis ir konfliktu novēršana ar t.s. ātrās reaģēšanas instrumentu palīdzību, krīžu noregulējums un pēc-konfliktu rehabilitācija Eiropas kontinentā. Organizācijas redzeslokā ir politiski militārās, ekonomiskās, vides un cilvēka drošības jautājumi.

Organizācijas darbība ir vērsta uz trim galvenajām dimensijām:

- militāri politiskā, kuras centrā ir bruņojuma kontrole un savstarpējo uzticēšanos veicinoši pasākumi;
- ekonomiskā un vides, kas nodarbojas ar labas pārvaldības veicināšanu, korupcijas apkarošanu un izpratnes par vidi uzlabošanu;
- humānā, kuras ietvaros tiek veicināta cilvēktiesību un demokrātiskas, tiesiskas valsts principu ievērošana.

Organizācija funkcionē kā preventīvās diplomātijas instruments, izmantojot:

- pastāvīgo politisko dialogu Vīnē;
- pašreizējās prezidējošās dalībvalsts darbu;
- starpniecības pasākumus (piemēram, Kalnu Karabahas konflikts caur EDSO Minskas grupu, Piedņestras konflikts un krīze Ukrainā);
- Augstā komisāra nacionālo minoritāšu jautājumos (HCNM) lomu;
- EDSO misijas, kas izvietotas Dienvidaustrumeiropā, Austrumeiropā un Centrālāzijā.

Visām EDSO dalībvalstīm ir vienāds statuss, lēmumi tiek pieņemti uz vienprātības pamata. Lēmumi ir politiski un nav juridiski saistoši. Organizācijas politisko vadību katru gadu rotācijas kārtībā nodrošina prezidentūra. 2021. gadā EDSO prezidējošā valsts ir Zviedrija, bet 2022. gadā šo pienākumu uzņemsies Polija.

Ieilgušie konflikti EDSO teritorijā, kā arī saspīlējums Ukrainā joprojām turpina ietekmēt EDSO darba kārtību. Pašlaik izvērstākā no

EDSO misijām ir Speciālā novērošanas misija Ukrainā (SMMU). Šī neapbruņotā misija galvenokārt novēro bruņoto konfliktu Ukrainas austrumos, tostarp ar mobilajām patruļām, droniem un videonovērošanu, kā arī ar no valstī esošo brīvprātīgo novērtotāju ziņojumiem. Latvija piedalās šajā misijā un sniedz tai finansiālu atbalstu.

Ņemot vērā EDSO lomu drošības un stabilitātes veicināšanai Eiropas reģionā, Latvijai ir svarīgi, ka tiek ievēroti EDSO pamatprincipi un vērtības. Konflikta novēršanai un risināšanai Eiropā ir jābūt organizācijas centrālajiem mērķiem. Kā EDSO darbības prioritāras jomas redzam vēlēšanu novērošanu, likuma varas, cilvēktiesību un pamatbrīvību, tai skaitā vārda brīvības un žurnālistu drošības, nodrošināšanu. Latvijai ir konstruktīvs dialogs ar EDSO institūcijām. Latvija ir pievienojusies EDSO neformālai draugu grupai par vides jautājumiem.

Papildu informācija [EDSO mājas lapā](#)

<https://www.mfa.gov.lv/lv/eiropas-drosibas-un-sadarbibas-organizacija>